

Αποκλεισμός από την αγορά εργασίας: εννοιολογικά και εμπειρικά προβλήματα

Της κ. **Μαρίας ΚΕΤΣΕΤΖΟΠΟΥΛΟΥ**
Ερευνήτριας του Εθνικού Κέντρου Κοινων. Ερευνών

1. Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες οι αγορές εργασίας των ευρωπαϊκών χωρών διέρχονται κρίση, η οποία εκδηλώνεται με την επιμονή της ανεργίας σε υψηλά επίπεδα και την αυξανόμενη διάρκειά της. Οι επιπτώσεις της ανεργίας στην οικονομία και κοινωνία είναι αναμφισβήτητες και το πρόβλημα αποκτά έντονο κοινωνικό χαρακτήρα. Η απομάκρυνση ενός ατόμου από την απασχόληση και επομένως, η έλλειψη εισοδήματος από εργασία οδηγεί συχνά στη φτώχεια και στον κοινωνικό αποκλεισμό. Θα πρέπει ως τόσο να διευκρινισθεί, ότι η απομάκρυνση ενός ατόμου από την αγορά εργασίας δεν επαρκεί για να χαρακτηριστεί το άτομο αυτό κοινωνικά αποκλεισμένο. Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού, αμφιλεγόμενη και ασαφής, χρησιμοποιείται ευρέως τα τελευταία χρόνια για να περιγράφονται και να ερμηνεύονται ομαδοποιημένα οι καινούργιες μορφές αποστέρισης, που παρατηρούνται στις ανεπτυγμένες χώρες από τα τέλη της δεκαετίας του '70. Τα βασικά γνωρίσματα των ατόμων, που χαρακτηρίζονται ως αποκλεισμένα από τον αποδεκτό ως κανονικό τρόπο ζωής μίας χώρας, είναι η απομόνωσή τους από τους βασικούς μηχανισμούς, που παράγουν ή διανέμουν κοινωνικούς πόρους.

Συγκεκριμένα, ο κοινωνικός αποκλεισμός εκλαμβάνεται ως κατάσταση προσωρινής ή μη απομάκρυνσης του ατόμου από την αγορά εργασίας, από τις δομές και τους μηχανισμούς, που έχει αναπτύξει το κράτος για την προστασία των πολιτών και από το κοινωνικό και φιλικό του περιβάλλον.¹ Συνεπώς, ο αποκλεισμός από την αγορά εργασίας αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του κοινωνικού αποκλεισμού, η εμφάνιση του πρώτου ως τόσο σχετίζεται με την αύξηση του κινδύνου εμφάνισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους στόχους της παρεμβατικής πολιτικής για την απασχόληση, τόσο στον Ευρωπαϊκό χώρο, όσο και στην Ελλάδα, εφ' όσον έγινε πλέον αποδεκτό, ότι το φαινόμε-

1. Karantinos D. et al., 1990.

νο αυτό επεκτείνεται όλο και περισσότερο. Ασφαλείς ενδείξεις για την επέκτασή του είναι η επιμήκυνση της διάρκειας της ανεργίας και η σταθεροποίησή της σε υψηλά επίπεδα, καθώς και η επέκταση της μακροχρόνιας ανεργίας σε κοινωνικές ομάδες πέραν του «παραδοσιακού» περιθωρίου.²

Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι να επιχειρήσει μία πρώτη προσέγγιση προσδιορισμού της έννοιας του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας και γενικότερα, της περιθωριοποίησης, καθώς και να εκτιμήσει τις διαστάσεις και τις συνέπειές του στις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα, εξετάζονται δύο διαχρονικά φαινόμενα: η εκτεταμένη περίοδος εργασιακής ανασφάλειας, που χαρακτηρίζεται από την εναλλαγή απασχόλησης και ανεργίας (θεωρείται περιθωριοποίηση από την αγορά εργασίας) και η επίμονη κατάσταση ανεπιθύμητης έλλειψης εργασίας (την οποία ονομάζουμε αποκλεισμό από την αγορά εργασίας).³ Για τον σκοπό της διερεύνησης χρησιμοποιούνται στοιχεία από το δεύτερο Ευρωπαϊκό Πάνελ Νοικοκυριών (European Community Household Panel), που διενεργήθηκε το 1995 σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.⁴

2. Προσδιορισμός της έννοιας του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας

Η ανάλυση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας και η εφαρμογή πολιτικών καταπολέμησής του σχετίζονται συνήθως με την διερεύνηση των διαστάσεων και χαρακτηριστικών της ανεργίας, καθώς και με την εφαρμογή μέτρων καταπολέμησής της. Ως τόσο, η ανεργία από μόνη της δεν είναι πάντα αποκλεισμός από την αγορά εργασίας, είναι πιθανόν μερικές φορές να αποτελεί ένα μεταβατικό στάδιο της διαδικασίας επανένταξης ενός ατόμου σε άλλη θέση. Όπως δεν είναι βέβαιο, ότι κάποιος, που καταγράφεται στις στατιστικές της αγοράς εργασίας ως απασχολούμενος είναι επαρκώς και κατάλληλα ενταγμένος, μπορεί η θέση του να είναι προσωρινή, άτυπη ή εξαιρετικά ανασφαλής ή η αμοιβή του να είναι πολύ χαμηλή και ανεπαρκής για την κάλυψη των βασικών του αναγκών. Η ανεργία και η απασχόληση, όπως συμβατικά καταγράφονται, παρουσιάζουν την κατάσταση ενός ατόμου στην αγορά εργασίας σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή, την περίοδο διεξαγωγής μίας έρευνας. Ως τόσο, αξίζει να διερευνηθεί κανείς την κατάσταση των ατόμων στην αγορά εργασίας για μία πιο μακροχρόνια περίοδο, καθώς και τις συνέπειες της κατάστασης αυτής, γιατί όχι μόνο η έλλειψη εργασίας σε μία δεδομένη χρονική στιγμή, αλλά και η εκτεταμένη περίοδος ανασφαλούς απασχόλησης συνδέεται συχνά με απώλεια εισοδήματος και γενικά με ανεπάρκεια πόρων, που είναι αναγκαίοι για τη διατήρηση ενός συμβατικού επιπέδου ζωής. Ο αποκλεισμός από την αγορά εργασίας - και γενικότερα, η περιθωριοποίηση - έχουν σαφώς μεγαλύτερη διάρκεια και πιθανώς σημαντικότερες συνέπειες από ό,τι η καταγεγραμμένη ανεργία. Τα μεγέθη της περιθωριοποίησης και του αποκλεισμού διαφέρουν από αυτά, που συνήθως καταγράφονται και μετριοούνται από τις στατιστικές της αγοράς εργασίας. Συνεπώς, η διερεύνηση της διαχρονικής πορείας των ατόμων στην αγορά εργασίας είναι σημαντική, ως τόσο βρίσκεται ακόμα σε αρχικό στάδιο.

2. Παπαδόπουλος Α., Σερεμέτης Δ., 1998.

3. Η προσέγγιση αυτή υιοθετείται στο: Jonathan Gershuny, 1998.

4. Βλ. European Community Household Panel. Eurostat, 1999.

Πρέπει να διευκρινισθεί, ότι δεν υπάρχει κάποιος ορισμός, που να επιτρέπει την εκτίμηση της διάστασης των φαινομένων αυτών, έτσι όπως διεθνώς έχει καθιερωθεί ορισμός για την απασχόληση ή την ανεργία. Η έλλειψη αυτή αντανακλά έως ένα βαθμό την έλλειψη στοιχείων για την διαχρονική πορεία ενός ατόμου στην αγορά εργασίας, εφ' όσον οι περισσότερες χώρες συλλέγουν στοιχεία για την κατάσταση της απασχόλησης και της ανεργίας κατά τη διάρκεια της καταγραφής. Σταδιακά ως τόσο, σε ορισμένες χώρες έχουν αρχίσει να εμφανίζονται στατιστικές πηγές, που προσφέρουν στοιχεία για την παρακολούθηση των διαχρονικών αλλαγών στην εργασιακή κατάσταση των ατόμων. Επί πλέον, από το 1994 διεξάγεται το Ευρωπαϊκό Πάνελ Νοικοκυριών στο οποίο συμμετέχουν όλες οι χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η έρευνα αυτή αποσκοπεί στο να διερευνήσει τις συνθήκες διαβίωσης των νοικοκυριών σε σχέση κυρίως με το εισόδημά τους. Επί πλέον, στην έρευνα καταγράφονται το εργασιακό καθεστώς των ατόμων και οι αλλαγές στην εργασιακή τους κατάσταση κατά τα τελευταία χρόνια. Έτσι, μπορεί κανείς να εξετάσει τη διαχρονική εργασιακή κατάσταση, δηλαδή πως τα άτομα κινούνται ανάμεσα στις διάφορες θέσεις στην αγορά εργασίας (ανεργία, απασχόληση - μόνιμη ή προσωρινή - κ.λ.).⁵ Ως τόσο, η πρόσβαση στα αναλυτικά αποτελέσματα της έρευνας είναι ακόμα περιορισμένη και για το λόγο αυτό χρησιμοποιούνται ενδεικτικά ορισμένα στοιχεία από την έρευνα για το σκοπό του παρόντος άρθρου.

Για να εκτιμήσουμε την διάσταση της ανασφαλούς εργασιακής κατάστασης διαχρονικά (συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας, όπως επιτρέπουν τα στοιχεία) θα υποθέσουμε, ότι η κατάσταση της ανασφαλούς απασχόλησης (ή περιθωριοποίηση) αφορά στα άτομα τα οποία: Α. Είχαν σοβαρό πρόβλημα ανεργίας τα τελευταία πέντε χρόνια (ήταν άνεργοι για πάνω από ένα μήνα περισσότερο από τρεις φορές), ή Β. Είχαν σοβαρό πρόβλημα ανεργίας το τελευταίο χρόνο.⁶

Ανεργία και περιθωριοποίηση από την αγορά εργασίας το 1994 (στοιχεία από την Ευρωπαϊκή Έρευνα Νοικοκυριών)

Χώρα	Ανεργία	Περιθωριοποίηση (%)
Δανία	6,0	24,1
Βέλγιο	4,3	16,2
Λουξεμβούργο	2,1	4,3
Γαλλία	7,3	14,6
Μεγάλη Βρετανία	8,5	20,8
Ιταλία	6,7	17,5
Ελλάδα	7,4	17,4
Ισπανία	12,1	30,8
Ιρλανδία	10,6	26,7
Πορτογαλλία	3,7	12,5

5. Στην Ελλάδα δεν έχουν δημοσιευθεί ακόμα τα αποτελέσματα από την Έρευνα.

6. Βλ. Jonathan Gershuny, 1998.

Όπως φαίνεται από τα στοιχεία η περιθωριοποίηση από την αγορά εργασίας είναι σε πολύ υψηλότερα επίπεδα από την ανεργία. Επί πλέον, διαπιστώνεται, ότι υπάρχει άμεση σχέση ανεργίας και περιθωριοποίησης: όσο υψηλότερη είναι η ανεργία τόσο μεγαλύτερες διαστάσεις παρουσιάζει η περιθωριοποίηση. Όσον αφορά στην Ελλάδα, τα στοιχεία δείχνουν, ότι η ανεργία και η περιθωριοποίηση από την αγορά εργασίας βρίσκονται σε μεσαία επίπεδα συγκριτικά με τα αντίστοιχα ποσοστά των υπολοίπων Ευρωπαϊκών χωρών.

3. Συνέπειες του αποκλεισμού και της περιθωριοποίησης από την αγορά εργασίας

Η εργασιακή κατάσταση ενός ατόμου συνδέεται άμεσα με τη δυνατότητα απόκτησης οικονομικών πόρων από απασχόληση. Το εισόδημα συνεπώς αποτελεί κατ' εξοχήν ένα αντικειμενικό κριτήριο για την εκτίμηση της συνέπειας από την περιορισμένη ή ασταθή πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Για να φανεί καλύτερα η διαφοροποίηση ανάμεσα στα εισοδήματα των ατόμων ανάλογα με την εργασιακή τους κατάσταση, με βάση τα στοιχεία του Ευρωπαϊκού Πάνελ Νοικοκυριών γίνεται κατάταξη των ατόμων⁷ σε τέσσερις ομάδες ανάλογα με την προηγούμενη και τη σημερινή (σημερινή θεωρείται η χρονική στιγμή διεξαγωγής της έρευνας) κατάστασή τους στην αγορά εργασίας:

Α. Απασχολούμενοι (κατά την διάρκεια της έρευνας), οι οποίοι είχαν σοβαρό επεισόδιο ανεργίας στο παρελθόν και σύμφωνα με τον ορισμό, που χρησιμοποιείται στην εργασία, θεωρούνται «περιθωριοποιημένοι» από την αγορά.

Μηνιαίο εισόδημα του νοικοκυριού (1994) ανάλογα με την εργασιακή κατάσταση των ατόμων κατά την διάρκεια της έρευνας και διαχρονικά

Χώρα	Απασχολούμενοι (κατά την διάρκεια της έρευνας)		Άνεργοι (κατά την διάρκεια της έρευνας)	
	Απασχολούμ. στο παρελθόν	Περιθωριοπ. στο παρελθόν	Απασχολούμ. στο παρελθόν	Περιθωριοπ. στο παρελθόν
Δανία	1103	984	820	739
Βέλγιο	965	759	629	586
Λουξεμβούργο	1624	1262	979	715
Γαλλία	888	705	635	492
Μ. Βρετανία	1145	879	588	401
Ιταλία	771	522	618	386
Ελλάδα	525	435	302	322
Ισπανία	689	518	543	366
Ιρλανδία	773	601	547	370
Πορτογαλλία	557	424	449	337
Σύνολο χωρών	812	618	546	407

7. Συγκεκριμένα, των ανδρών ηλικίας 20 έως 60 ετών, επειδή οι γυναίκες συχνά διακόπτουν την εργασία τους για οικογενειακούς λόγους. Επί πλέον, θεωρείται ότι η συμμετοχή των ατόμων κάτω των 20 ετών και άνω των 60 στην παραγωγική διαδικασία περιορίζεται είτε από τη συμμετοχή τους στην εκπαίδευση, είτε από την αποχώρηση από την αγορά εργασίας.

Β. Απασχολούμενοι, οι οποίοι δεν είχαν σοβαρό επεισόδιο ανεργίας στο παρελθόν.

Γ. Άνεργοι, με σοβαρό επεισόδιο ανεργίας στο παρελθόν. Οι τελευταίοι θεωρούνται αποκλεισμένοι από την αγορά εργασίας.

Δ. Άνεργοι με σοβαρό επεισόδιο ανεργίας στο παρελθόν. Οι τελευταίοι θεωρούνται αποκλεισμένοι από την αγορά εργασίας.

Όπως φαίνεται από τα στοιχεία, υπάρχει σημαντική και άμεση επίδραση της εργασιακής κατάστασης των ατόμων στο επίπεδο εισοδήματος των νοικοκυριών. Όπως είναι αναμενόμενο, οι απασχολούμενοι, που εργάζονταν και στο παρελθόν έχουν το υψηλότερο (κατά μέσο όρο) οικογενειακό εισόδημα, ακολουθούν οι απασχολούμενοι, που είχαν σοβαρή εμπειρία στην ανεργία τα τελευταία χρόνια (δηλαδή, οι περιθωριοποιημένοι από την αγορά εργασίας, όπως τους ονομάζουμε στην εργασία), οι άνεργοι, που εργάζονταν στο παρελθόν, ενώ με το χαμηλότερο εισόδημα εμφανίζονται οι καταγεγραμμένοι άνεργοι, που δεν είχαν ασφαλή απασχόληση στο παρελθόν (οι αποκλεισμένοι από την αγορά εργασίας). Η δυσκολία πρόσβασης στην αγορά εργασίας στο παρελθόν (η περιθωριοποίηση) φαίνεται να παίζει σημαντικό ρόλο για τη διαμόρφωση του επιπέδου των εισοδημάτων: τα απασχολούμενα κατά τη διάρκεια της έρευνας άτομα, που δεν είχαν σταθερή εργασία τα τελευταία χρόνια είχαν σημαντικά χαμηλότερα εισοδήματα σε όλες τις χώρες, συγκριτικά με αυτά των απασχολουμένων χωρίς σοβαρά επεισόδια ανεργίας στο παρελθόν. Επί πλέον, σε ορισμένες περιπτώσεις (Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία) το εισόδημα των απασχολουμένων χωρίς ασφαλή δουλειά στο παρελθόν, εμφανίζεται χαμηλότερο συγκριτικά με το εισόδημα των καταγεγραμμένων ανέργων, που όμως στο παρελθόν είχαν τη δυνατότητα να εργασθούν σε μία σταθερή θέση.

Η επίδραση της εργασιακής κατάστασης στο ύψος του εισοδήματος κάθε μίας κατηγορίας ατόμων διαφέρει ανάμεσα στις χώρες: σε ορισμένες χώρες η διαφορά ανάμεσα στα εισοδήματα των τεσσάρων κατηγοριών είναι σημαντική, ενώ σε άλλες χώρες η διαφοροποίηση αυτή εμφανίζεται μικρότερη. Η άμεση αιτία είναι, έως ένα βαθμό, η διάρκεια και το ύψος της επιδότησης της ανεργίας σε κάθε χώρα. Στην Ελλάδα η διαφορά στο ύψος των εισοδημάτων των τεσσάρων κατηγοριών βρίσκεται σε μεσαία επίπεδα συγκριτικά με τις άλλες χώρες. Η Ελλάδα ως τόσο, είναι η μόνη χώρα όπου το εισόδημα των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας (σημερινοί άνεργοι με σοβαρά προβλήματα ανεργίας και στο παρελθόν) εμφανίζεται υψηλότερο, σε σχέση με αυτό των καταγεγραμμένων ανέργων, που είχαν ασφαλή απασχόληση στο παρελθόν.

Η αιτία θα πρέπει ίσως να αναζητηθεί στον (υποστηρικτικό) ρόλο της ευρύτερης οικογένειας για τη διαμόρφωση του οικογενειακού εισοδήματος, καθώς και στην μεγάλης έκτασης χαμηλά αμειβόμενης ή και άτυπης απασχόλησης, όπου τα άτομα εξασφαλίζουν μία σχετικά σταθερή δουλειά (και συνεπώς εμφανίζονται χωρίς σοβαρά προβλήματα ανεργίας στο παρελθόν), χωρίς ως τόσο να αποκομίζουν συγκριτικά ικανοποιητικό εισόδημα.

Το βιοτικό επίπεδο διαφέρει ανάμεσα στις χώρες και για το λόγο αυτό η δυνατότητα του νοικοκυριού να καλύψει ορισμένες βασικές του ανάγκες και να διατηρήσει ένα μέσο επίπεδο διαβίωσης αποτελεί μία ένδειξη για την εκτίμηση των συνεπειών της περιθωριοποίησης ή του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας. Στο ερωτηματολόγιο του Ευρω-

παϊκού Πάνελ Νοικοκυριών καταγράφεται η άποψη των νοικοκυριών στην ερώτηση: *Αν επιθυμούσατε, υπάρχει η οικονομική δυνατότητα:*

1. Να έχετε ικανοποιητική θέρμανση;
2. Να πληρώσετε για μία εβδομάδα το χρόνο διακοπές;
3. Να αντικαταστήσετε κάποια παλαιά έπιπλα με νέα;
4. Να αγοράσετε καινούργια ενδύματα;
5. Να τρώτε κάθε δεύτερη ημέρα κρέας, κοτόπουλο ή ψάρι;
6. Να καλείτε φίλους τουλάχιστον μία φορά το μήνα για ποτό ή γεύμα;

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο μέσος αριθμός αρνητικών απαντήσεων, που αφορούν στην οικονομική δυνατότητα των νοικοκυριών να καλύψουν τις εν λόγω ανάγκες τους, που προϋποθέτουν την εξασφάλιση ενός ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης.

Μηνιαίο εισόδημα του νοικοκυριού (1994) ανάλογα με την εργασιακή κατάσταση των ατόμων κατά την διάρκεια της έρευνας και διαχρονικά

Χώρα	Απασχολούμενοι (κατά την διάρκεια της έρευνας)		Άνεργοι (κατά την διάρκεια της έρευνας)	
	Απασχολούμ. στο παρελθόν	Περιθωριοπ. στο παρελθόν	Απασχολούμ. στο παρελθόν	Περιθωριοπ. στο παρελθόν
Δανία	0,4	0,7	1,2	1,4
Βέλγιο	0,6	0,7	1,6	1,5
Λουξεμβούργο	0,5	0,6	0,9	2,1
Γαλλία	0,7	1,4	1,3	1,8
Μ. Βρετανία	0,7	1,5	1,4	2,6
Ιταλία	0,9	1,6	2,5	2,3
Ελλάδα	2,4	2,8	3,1	3,5
Ισπανία	1,4	2,0	2,2	2,5
Ιρλανδία	0,7	1,1	2,1	1,9
Πορτογαλλία	2,5	3,1	3,2	3,6
Σύνολο χωρών	1,1	1,7	2,1	2,5

Τα αποτελέσματα είναι αρκετά αποκαλυπτικά. Η εργασιακή κατάσταση διαχρονικά σχετίζεται άμεσα με την δυνατότητα κάλυψης ορισμένων βασικών αναγκών. Οι απασχολούμενοι με προηγούμενη εμπειρία στην ανεργία βρίσκονται σε δυσκολότερη θέση από αυτούς, που είχαν στο παρελθόν ασφαλή απασχόληση. Οι άνεργοι με σοβαρά προβλήματα ένταξης στην απασχόληση στο παρελθόν (αυτοί που ορίζουμε ως αποκλεισμένοι από την αγορά εργασίας) είναι στη πιο δυσμενή θέση όσον αφορά στη δυνατότητα κάλυψης των αναγκών τους σε σύγκριση με τις υπόλοιπες κατηγορίες (με εξαίρεση ορισμένες χώρες, όπου στην πιο δύσκολη θέση βρίσκονται οι άνεργοι, που εργάζονταν σε ασφαλή θέση στο παρελθόν). Όσον αφορά στην Ελλάδα, παρατηρείται, ότι (μαζί με την Πορτο-

Δρ Βασιλική Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ

Το νομικό καθεστώς προστασίας ξένων κεφαλαίων και επενδύσεων αναπτυξιακού χαρακτήρα στην Ελλάδα

Αθήναι, 1996

γαλλία) εμφανίζει υψηλό αριθμό αρνητικών απαντήσεων σχετικά με τη δυνατότητα των νοικοκυριών να εξασφαλίσουν ορισμένες συνθήκες ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης. Χαρακτηριστικό είναι, ότι ακόμα και νοικοκυριά απασχολουμένων, που είχαν και στο παρελθόν ασφαλή εργασία, έχουν μερικές φορές δυσκολία να καλύψουν ορισμένες βασικές τους ανάγκες.

4. Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Ο σκοπός της ανάλυσης, που προηγήθηκε, είναι να προσδιορίσει την έννοια της περιθωριοποίησης και του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας, καθώς και να εξετάσει ορισμένες πτυχές των συνεπειών από την εμφάνιση των φαινομένων αυτών. Η ανάλυση στηρίζεται στην άποψη, ότι η εκτίμηση των διαστάσεων του αποκλεισμού και της περιθωριοποίησης απαιτεί διερεύνηση της διαχρονικής πορείας των ατόμων στην αγορά εργασίας, επειδή συχνά η εκτεταμένη περίοδος ανασφαλούς απασχόλησης και η επίμονη κατάσταση έλλειψης εργασίας αυξάνουν τον κίνδυνο εμφάνισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Από την ανάλυση διαπιστώνεται, ότι η περιθωριοποίηση από την αγορά εργασίας βρίσκεται σε πολύ υψηλότερα επίπεδα από την καταγεγραμμένη ανεργία σε όλες τις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαπιστώνεται, επί πλέον, ότι η δυσκολία πρόσβασης στην αγορά εργασίας διαχρονικά (συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια των τελευταίων πέντε ετών), που εκδηλώνεται είτε μέσω της ανασφαλούς απασχόλησης, είτε μέσω του αποκλεισμού, έχει σημαντική και άμεση επίπτωση στο οικογενειακό εισόδημα των ατόμων και στη δυνατότητα κάλυψης ορισμένων βασικών αναγκών.

Η ανάλυση, που επιχειρήθηκε προηγουμένως θέτει ένα σοβαρό ερώτημα σχετικά με τις προτεραιότητες της διερεύνησης, αλλά και των πολιτικών παρέμβασης στην αγορά εργασίας. Φαίνεται, ότι μία ουσιαστική και εκ βάθους ανάλυση της κατάστασης στην αγορά εργασίας πρέπει να στηρίζεται όχι μόνο στις επίσημες ετήσιες στατιστικές, αλλά στη διερεύνηση της εργασιακής κατάστασης των ατόμων διαχρονικά, γιατί όπως διαπιστώνεται, οι διαστάσεις της περιθωριοποίησης διαφέρουν από αυτές της καταγεγραμμένης ανεργίας και οι συνέπειες είναι εξ ίσου σημαντικές. Συνεπώς, οι πολιτικές παρέμβασης στην αγορά εργασίας πρέπει να προβλέπουν εφαρμογή μέτρων και για την καταπολέμηση των διαφόρων μορφών ανασφαλούς απασχόλησης, ενώ η επιλογή προτεραιοτήτων στη στοχοθεσία των Πολιτικών πρέπει να στηρίζεται στη γνώση για τις πραγματικές διαστάσεις του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας και των συνεπειών του.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΤΕΥΧΟΣ 1 - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2001 - ΔΡΧ 2000 (Ευρώ 5,87)

Θέματα

ΦΑΚΕΛΟΣ: ΗΠΑ

- Η εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης G.W. Bush
ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
- Η διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α.
ΞΕΝΗ ΜΠΑΛΩΤΗ
- Αρχίζει ο “μετά ψυχρός πόλεμος”;
ΜΑΡΩ ΛΕΟΝΑΡΔΟΥ
- Η νέα αμερικανική κυβέρνηση
ΘΕΟΔΩΡΑ ΠΑΣΑΧΙΔΟΥ

**ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΣΤΑ
ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ**

Ινδία: Ο “γελασιός Βούδας”

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΣΙΧΑΝΙΔΟΥ

Το αφρικανικό πρόβλημα

ΡΙΤΣΑ ΜΑΣΟΥΡΑ

Η Μέση Ανατολή δεν είναι πλέον η ίδια

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ο αλβανικός αλυτρωτισμός στα όρια της διεθνούς αντοχής

ΣΤΕΛΙΟΣ ΑΛΕΙΦΑΝΤΗΣ

Η Γιουγκοσλαβία στον 21ο αιώνα

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΜΑΡΚΟΥ

Τα ελληνικά και τουρκικά ΜΜΕ

ΙΩΑΝΝΑ ΚΩΣΤΑΡΕΛΛΑ